

УДК 338.484

*Леонід Бакаєв, д.е.н., проф.,
Олександр Літвінчук, магістр,
Валентина Вертель, к.е.н., доц.
(Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ: СВІТОВІ, РЕГІОНАЛЬНІ І НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У статті розглянуто стан і перспективи розвитку міжнародних туристичних потоків на світовому, регіональному і національному рівнях. На сьогодні туризм, зокрема міжнародний, став невід'ємною галуззю економіки майже кожної країни світу, галуззю, яка є найбільш динамічною і прибутковою. Міжнародний туризм сприяє зміцненню і поширенню економічних, соціальних і культурних зв'язків. Для багатьох країн міжнародний туризм став справжнім джерелом збільшення доходів та зростання національної економіки.

Проаналізовано стан міжнародних в'їзних і виїзних туристичних потоків на світовому, регіональному і національному рівнях. Визначено показники статистичного вимірювання в'їзних (кількість міжнародних туристичних прибуттів (МРП)) і виїзних ((кількість міжнародних туристичних відправлень (МРВ)) міжнародних туристичних потоків на світовому, регіональному і національному рівнях.

Розглянуто прогнози МРП на світовому і регіональному рівнях до 2030 року. Відмічаються випереджаючі щорічні темпи приросту МРП в країнах з ринковою економікою, що розвивається, Азії, Латинської Америки, Східної Середньоземної Європи, Близького Сходу і Африки у порівнянні з розвиненими країнами. В результаті такого випереджаючого зростання в означених вище країнах Європа втратить майже 9.5% світової частки МРП, а Америка – 2.2 % до 2030 року.

Ключові слова: туризм, міжнародний туризм, в'їзний туризм, виїзний туризм, міжнародні туристичні потоки, міжнародні туристичні прибуття, міжнародні туристичні відправлення.

В статье рассмотрено состояние и перспективы развития международных туристических потоков на мировом, региональном и национальном уровнях. В настоящее время туризм, в том числе и международный, стал неотъемлемой отраслью экономики почти каждой страны мира, наиболее динамичной и прибыльной отраслью. Международный туризм содействует укреплению и расширению экономических, социальных и культурных связей. Для многих стран международный туризм стал настоящим источником увеличения доходов и роста национальной экономики.

© Бакаєв Л., Літвінчук О., Вертель В., 2016

Выполнен анализ состояния мировых, региональных и национальных международных въездных и выездных туристических потоков. Определены показатели статистического измерения въездных (количество международных туристических прибытий (МРП)) и выездных (количество международных туристических отправок (МРВ)) международных туристических потоков.

Рассмотрены прогнозы мировых и региональных МТП до 2030 года. Отмечаются опережающие среднегодовые темпы прироста МТП в странах с развивающейся рыночной экономикой Азии, Латинской Америки, Центральной и Восточной Европы, Восточной Средиземноморской Европы, Ближнего Востока и Африки по сравнению с развитыми странами. В результате таких опережающих темпов прироста, в указанных выше странах, Европа потеряет почти 9.5 % мировой рыночной доли МРП, а Америка – 2.2 % до 2030 года.

Ключевые слова: туризм, международный туризм, въездной туризм, выездной туризм, международные туристические потоки, международные туристические прибытия, международные туристические отправления.

THE STATE AND DEVELOPMENT OUTLOOK OF INTERNATIONAL TOURIST FLOWS: WORLDWIDE, REGIONAL AND NATIONAL TENDENCIES

The state and worldwide, regional and national international tourist flows trends are considered in this article. Presently tourism, including international, became the significant, the most dynamic and profitable service in many countries of the world. International tourism assists strengthening and development of economic, social and cultural connections.. The international tourism became the real source of income increase and national economy growth for many countries.

The analysis of the worldwide, regional and national international inbound and outbound tourist flows tendencies is carried out . The indicators of the statistical measuring of the inbound (international tourist arrivals (ITAs) and the outbound (international tourist arrivals by region (country) of origin) flow are defined.

The prognoses of worldwide and regional ITAs are considered towards 2030. The leading average annual rates of ITAs growth will take place in the emerging economy destinations of Asia, Latin America, Central and East Europe, Eastern Mediterranean, the Middle East and Africa of that in advanced economy destinations . As a result of such faster growth, ITAs in emerging economies are expected to exceed those in advanced economies before 2020 . In 2030 Europe and Americas will experience a further decline in their global market share of international tourism and will reach 41.1% and 13.7% respectively.

Keywords: tourism, international tourism, inbound tourism, outbound tourism, international tourist flows, international tourist arrivals, international tourist arrivals by region (country) of origin.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання. Особливо це актуально за сучасних умов, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Сьогодні туризм є однією з найбільших та динамічних, що розвиваються, галузей світової економіки. У 2014 р. його частка з урахуванням кумулятивного ефекту у світовому ВВП становила 9.8 %, у світовій зайнятості – 9.4 %, 6 % світового експорту товарів і послуг, 30% світового експорту послуг. За даними Всесвітньої Організації Туризму (UNWTO) число міжнародних туристичних поїздок досягло 1133 млн, а надходження від туризму становили 1245 млрд доларів США [1, 2].

Розвиток міжнародного туризму є не лише джерелом валютних надходжень в економіку країни, фактором стабілізації регіональних ринків праці, а й сприяє активізації відносин між країнами-учасницями туристичного процесу. Тому дослідження сучасних світових, регіональних і національних тенденцій розвитку міжнародного туризму є досить актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема розвитку міжнародного туризму займалися провідні українські та зарубіжні вчені, а саме: Мальська М.П., Худю Н.В., Любіцева О.О., Коваль П.Ф., Алешутіна Н.О., Смаль І.В., Александрова А.Ю., Вавілова Е.В., Воскресенський В.Ю., Квартальнов В.А., Курилова В.І. та інші.

Але попри значну кількість публікацій з проблематики міжнародного туризму, окремі питання ще й досі залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі і вимагають більш детального дослідження, а саме: дослідження сучасного стану і перспектив розвитку світових, регіональних і національних міжнародних туристичних потоків.

Метою статті є висвітлення стану і перспектив розвитку міжнародних туристичних потоків на світовому, регіональному і національному рівнях.

Виклад основного матеріалу.

Згідно із загальноприйнятою міжнародною термінологією, рекомендаціями UNWTO, фаховими науковими розробками, туризмом називається тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання з оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою метою без здійснення оплачуваної діяльності. Іншими словами, туризм – це комплекс взаємовідносин, що виникають під час перебування в подорожах осіб, визначених за термінологією UNWTO «туристами».

За міжнародною класифікацією, туристами вважаються особи, що здійснюють поїздки розважального характеру або за станом здоров'я; особи, що здійснюють ділові поїздки; особи, що відправляються на наради або у відрядження; пасажери – учасники морських круїзів; студенти, що проживають за кордоном; транзитні пасажери; члени екіпажів іноземних кораблів та літаків, що знаходяться на ремонті; артисти, що знаходяться на гастролях. Під категорію туристів підпадають особи, що перебувають за кордоном від 24 годин до 6 місяців (якщо менше 24 годин, то вони називаються екскурсантами) [3, с. 6].

Сучасні класифікаційні підходи в туризмі визначають необхідність виділення світового туризму, який, з одного боку, визначається як частина світових господарських зв'язків та відносин, а з другого – як одна з основних галузей світової економіки, важливий показник суспільного розвитку.

Існує багато класифікацій туризму. Вони відрізняються і розумінням цього феномену, і принципами побудови, і прикладними завданнями класифікації тощо. Головним є поділ туризму на внутрішній і міжнародний.

Згідно з визначеннями UNWTO, стосовно окремої країни розрізняють такі основні форми: внутрішній (domestic); в'їзний (inbound) та виїзний (outbound). Комбінації цих основних форм створюють наступні додаткові форми туризму: туризм в

межах країни перебування (internal tourism), національний туризм (national tourism) і міжнародний туризм (international tourism) [4, с. 15].

Внутрішній туризм – тимчасовий виїзд чи подорож усередині своєї країни громадян (резидентів) та осіб, що постійно проживають в межах своєї країни, без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування на території країни з місць свого постійного проживання для відпочинку, задоволення пізнавальних інтересів, занять спортом тощо.

Міжнародний туризм – це туризм в іншу країну з туристськими цілями без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування. У міжнародному туризмі виділяють дві форми – в'їзний і виїзний, які відрізняються спрямованістю туристичного потоку. Один і той же турист може бути класифікований як в'їзжаючий і виїзжаючий одночасно в залежності від того, по відношенню до якої країни розглядається його переміщення. Розрізняють країну походження туриста, з якої він виїзжає, і країну призначення, в яку він прибуває. У першому випадку йдеться про виїзний туризм, у другому – про в'їзний. Ці терміни використовуються стосовно зарубіжних подорожей на їх початку.

В'їзний туризм (іноземний туризм) – подорожі в межах країни осіб, які постійно не проживають на її території. Приїзд іноземних туристів у країну, в якій-небудь регіон країни є активним туризмом. Він слугує фактором ввозу грошей (валюти) в певну країну чи регіон. Туристичний експорт – це вивіз із країни туристичних вражень, які супроводжуються одночасним ввезенням туристом грошей в певну країну.

Виїзний туризм (туризм за кордон, зарубіжний туризм) – це поїздки осіб-резидентів країни (регіону), які здійснюють перебування в місцях, що знаходяться за межами їх країни і за межами їх звичайного середовища (подорожі осіб, що постійно проживають в країні, за межі митної території країни). Виїзд громадян певної країни чи регіону в інші країни є пасивним туризмом. Він пов'язаний з вивозом грошей (валюти) з даної країни чи регіону. Туристичний імпорт – це ввезення в країну вражень, які супроводжуються одночасним вивозом туристом грошей з певної країни [5] .

Статистика міжнародного туризму складається з двох розділів: статистики туристичних потоків і статистики туристичних доходів і витрат. Найважливішими показниками туристичних потоків є кількість прибуттів (вибуттів, відправлень) і термін перебування. Кількість прибуттів (вибуттів) характеризується кількістю зареєстрованих туристів, що прибули в ту чи іншу країну (відбули з неї) за визначений період часу, зазвичай за календарний рік. Оскільки турист може відвідати декілька країн упродовж року і навіть декілька країн упродовж однієї подорожі, фактична чисельність туристів менша за кількість прибуттів.

Статистичні дані про прибуття групуються за регіонами та країнами походження туристів, метою подорожі, видами транспорту, що використовуються.

UNWTO виокремлює п'ять туристичних макрорегіонів світу:

регіон Європа – країни Західної, Північної, Центральної та Східної Європи, Південної та Середземноморської Європи (Туреччина, Кіпр, Ізраїль;

регіон Америка – країни Північної, Південної, Центральної Америки, острівні держави і території Карибського басейну;

регіон Азіатсько-Тихоокеанський – країни Північно-Східної, Південно-Східної, Південної Азії (включаючи Іран) і Океанія;

регіон Африка – країни Північної Африки (окрім Єгипту і Лівії) і Субсахарська Африка;

регіон Близький Схід (включаючи Ірак, Єгипет і Лівію).

Розглянемо докладніше світові, регіональні і національні міжнародні туристичні потоки.

В таблиці 1 представлені показники міжнародних туристичних прибуттів за регіонами світу, в таблиці 2 – провідні країни світу за кількістю міжнародних туристичних прибуттів.

Таблиця 1. Міжнародні туристичні прибуття за регіонами світу

	Міжнародні туристичні прибуття (млн)				Ринкова частка (%) 2014	Середньорічне зростання (2005-2014)
	2005	2010	2013	2014		
Світ	809	949	1087	1133	100	3.8
Розвинені економіки	466	513	586	619	54.7	3.2
Країни з ринковою економікою, що розвивається	343	435	501	513	45.3	4.6
Європа	453.0	488.9	566.4	581.8	51.4	2.8
<i>Північна Європа</i>	59.9	62.8	67.4	71.3	6.3	2.0
<i>Західна Європа</i>	141.7	154.4	170.8	174.5	15.4	2.3
<i>Центральна/Східна Європа</i>	95.1	98.4	127.3	121.1	10.7	2.7
<i>Південна/Середньзем-на Європа</i>	156.4	173.3	201.0	214.9	19.0	3.6
ЄС-28	367.9	384.3	433.8	455.1	40.2	2.4
Азія і Тихоокеанський регіон	154.0	205.4	249.8	263.3	23.2	6.1
<i>Північно-Східна Азія</i>	85.9	111.5	127.0	136.3	12.0	5.3
<i>Південно-Східна Азія</i>	49.0	70.5	94.3	96.7	8.5	7.9
<i>Океанія</i>	10.9	11.4	12.5	13.2	1.2	2.1
<i>Південна Азія</i>	8.1	12.0	16.0	17.1	1.5	8.6
Америка	133.3	150.1	167.5	181.0	16.0	3.5
<i>Північна Америка</i>	89.9	99.5	110.2	120.4	10.6	3.3
<i>Країни Карибського басейну</i>	18.8	19.5	21.1	22.4	2.0	2.0
<i>Центральна Америка</i>	6.3	7.9	9.1	9.6	0.8	4.8
<i>Південна Америка</i>	18.3	23.1	27.1	28.6	2.5	5.1
Африка	34.8	49.5	54.4	55.7	4.9	5.4
<i>Північна Африка</i>	13.9	18.8	19.6	19.8	1.7	4.0
<i>Субсахарська Африка</i>	20.9	30.8	34.7	35.9	3.2	6.2
Близький Схід	33.7	54.7	48.4	51.0	4.5	4.7

Джерело: Розраховано за : [1, 6]

Світовий показник міжнародних туристичних прибуттів у 2014 р. досяг рекордної кількості 1133 млн, що на 46 млн більше, ніж у 2013 р. Середньорічний темп приросту цього показника у період 2005-2014 рр. досяг 3.8 %.

Європа прийняла у 2014 р. на 15.4 млн міжнародних туристів більше, ніж у 2013 р. (581.8 млн), що на 19% більше, ніж у 2010 р. та на 28.4% більше, ніж у 2005 р. Європа у період 2005-2014 рр. залишалась найпривабливішим регіоном

світу для міжнародних туристів (51.4% світового ринку міжнародного туризму у 2014 р.).

Серед європейських субрегіонів найбільші темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів у період 2013-2014 рр. продемонстрували Південна / Середземноморська Європа (6.9 %) і Північна Європа (5.8%).

Таблиця 2. Провідні країни світу по кількості міжнародних туристичних прибуттів

Ранг	Кількість міжнародних прибуттів (млн)			Зміна, %	
	2012	2013	2014	2012/2013	2013/2014
1. Франція	82.0	83.6	83.7	2.0	0.1
2. США	66.7	70.0	74.8	5.0	6.8
3. Іспанія	57.5	60.7	65.0	5.6	7.1
4. Китай	57.7	55.7	55.6	- 3.5	-0.1
5. Італія	46.4	47.7	48.6	2.9	1.9
6. Турція	35.7	37.8	39.8	5.9	5.3
7. Німеччина	30.4	31.5	33.0	3.7	4.8
8. Велика Британія	29.3	31.1	32.6	6.1	5.0
9. Росія	28.2	28.4	29.8	0.7	4.9
10. Мексика	23.4	24.2	29.1	3.4	20.2
23. Україна	23.0	24.7	12.7	7.4	-48.5

Джерело: Розраховано за : [1, 6]

У субрегіоні Південна / Середземноморська Європа тільки Греція і Іспанія у період 2013-2014 рр. досягли зростання міжнародних туристичних прибуттів на 4.1 та 4.3 млн відповідно. Міжнародні прибуття до Греції у цей період зросли на рекордні 23% і досягли 22.0 млн. Іспанія, субрегіональний лідер і друга в Європі за міжнародними туристичними прибуттями країна, продемонструвала зростання у міжнародних туристичних прибуттях на 7.1 % і 65 млн прибуттів. Інші країни цього субрегіону теж мали значні темпи приросту міжнародних туристичних прибуттів, такі як Португалія (12%), Хорватія (6.2%), Мальта (6.8%) і Сан-Маріно (5.6 %). Третя і четверта з найбільш, що відвідуються міжнародними туристами, країн субрегіону – Італія і Турція мали темпи зростання прибуттів у 2013-2014 рр. відповідно 1.8 % і 5.3%.

У субрегіоні Північна Європа у 2013-2014 рр. теж спостерігалось зростання міжнародних туристичних прибуттів на 4 млн до 71.3 млн у 2014 ро. або на 5.9 %. 3 країн субрегіону рекордне зростання міжнародних туристичних прибуттів мала Ісландія (23.7 %), в якій кількість туристичних відвідувань за рік збільшилась на 0.19 млн. Восьму за світовим рейтингом 2014 р. за кількістю міжнародних туристичних прибуттів – Велику Британію – відвідало 32.6 млн туристів або на 5.0% більше, ніж у 2013 р. Ця країна забезпечила майже 46% міжнародних туристичних прибуттів усього регіону. Але в регіоні Північна Європа є країни, в яких кількість міжнародних туристичних прибуттів зменшилась на 3.6 % (Швеція) і на 2.3% (Фінляндія).

Субрегіон Західна Європа у 2014 р. займав друге місце серед субрегіонів світу за кількістю МТП (15.4% світового ринку), поступаючись тільки субрегіону Південна / Середньоземноморська Європа (19.0%). В цьому субрегіоні у 2013-

2014 рр. спостерігався порівняно незначний приріст МТП – усього 2.2 %. Найбільші темпи приросту кількості МТП продемонстрували Люксембург (9.9%), Нідерланди (9.0%), Німеччина (4.6%), Бельгія (3.8). Темпи приросту МТП у Швейцарії (2.1%) і Австрії (1.9%) у 2014 р. були близькими до субрегіональної середньої. Світовий лідер за кількістю МТП – Франція – посідала у 2014 р. 7.4% світового ринку МТП (83.7 млн прибуттів), але кількість МТП за період 2013-2014 рр. збільшилась усього на 67 тис. (0.1%).

Субрегіон Центральна / Східна Європа посідав у 2014 р. четверте місце за часткою світового ринку МТП – 10.7 %. Цей субрегіон був єдиним субрегіоном світу, де в період 2013-2014 рр. скоротилась кількість МТП на 6.2 млн (4.9 %) після суттєвого зростання у попередні три роки і становила у 2014 р. 121.1 млн. Таке падіння у темпах приросту МТП у субрегіоні пояснюється зменшенням кількості туристів, що від'їжджали з Росії на 8.2 млн (на 15.1%) і падінням кількості МТП в Україну на 48.5% (майже на 12 млн). Серед країн субрегіону найсуттєвіші темпи зростання кількості МТП у 2013-2014 рр. мали Латвія (20.0%), Угорщина (13.7%), Румунія (11.5%), Вірменія (11.0%), Грузія (7.4%), Болгарія (6.0%), Росія (5.3 %). За досліджуваний період падіння кількості МТП спостерігалось, окрім України, у Казахстані і Киргизії (7.4%), Молдові (1.8%).

Азія і Тихоокеанський регіон (АТР) залишались упродовж останніх 10 років привабливими регіонами для міжнародного туризму (23.2 % світового ринку МТП у 2014 р.), але такими, що у період 2005-2014 рр. розвивались удвічі більш високими середньорічними темпами зростання, ніж Європа (6.1 % проти 2.8 %). Хоча АТР за кількістю МТП ще поступається Європі (у 2.2 раза у 2014 р.), окремі субрегіони АТР, такі як Північно-Східна Азія і Південно-Східна Азія разом уже можуть скласти конкуренцію найпривабливішому європейському субрегіону з міжнародного туризму – Південній / Середземноморській Європі (їх ринкова частка у 2014 р. складала 20.5 % проти 19.0 %).

Субрегіони Північно-Східна Азія і Південна Азія продемонстрували достатньо високий темп приросту кількості МТП у 2013-2014 рр. (відповідно 7.3 % і 6.8 %). У субрегіоні Північно-Східна Азія найвагоміший внесок у зростання кількості МТП внесли Японія (29.4%), Тайвань (провінція Китаю) – 23.6%, Республіка Корея (16.6%), Гонконг (Китай) 8.2%. Китай, четверта за світовим рейтингом країна за кількістю МТП (55.6 млн. прибуттів), продемонстрував зниження кількості МТП у 2014 р. на 62 тис. (на 0.1%).

До субрегіону АТР Південна Азія у 2014 р. прибувало 17.1 млн туристів з інших країн, що склало 1.5% світового ринку МТП. Серед країн цього субрегіону за темпами приросту МТП слід відмітити Шрі-Ланку (19.8%), Бутан (15.5%), Індію (10.6%), Мальдівські острови (7.1%), Іран (4.2%). Значне зниження кількості МТП у 2014 р. спостерігалось у Бангладеш (-15.5 %).

Океанія як субрегіон АТР у 2014 р. прийняла 13.2 млн іноземних туристів, що склало 1.2% світового ринку МТП. Країни цього субрегіону з найбільшими темпами приросту кількості МТП в період 2013-2014 рр.: Палау (34%), Французька Полінезія (9.9%), Тувалу (8.8%), Австралія (7.6%), Фіджі (5.3%), Ніуе (5.2%).

Після чотирьох років швидкого зростання (10.3% у середньому за рік в період 2010-2013 рр.), у 2013-2014 рр. в субрегіоні Південно-Східна Азія темпи приросту кількості МТП дещо знизилася – до 2.6 %. (регіональний середній темп зростання розраховується як середня темпів зростання країн, що входять до регіону). Таке зниження спричинило, перш за все, падіння кількості МТП в Таїланді (-6.7%) або

на 1.8 млн через політичну напругу в країні і військовий переворот у травні 2014 р. Зниженню регіонального середнього темпу приросту також сприяв значний вплив іноземних туристів з Тимору-Лешті (МТП знизилась на 24.3 %). Інші країни регіону показали значний темп приросту кількості МТП, наприклад М'янма (50.7%), Індонезія (7.2 %), Камбоджа (7.0%), В'єтнам (4.0%), Філіппіни (3.2%). У 2014 р. найкрупнішою країною за кількістю МТП стала Малайзія (27.4 млн).

Америка як регіон міжнародного туризму теж динамічно розвивається. У 2013-2014 рр. цей регіон мав найбільші темпи приросту МТП серед інших регіонів світу (8.1 %) проти 2.7% (Європа) і 5.4% (АТР). Регіон збільшив у 2014 р. свою частку у світовому ринку МТП на 0.8% до 16%.

Субрегіон Північна Америка у цей період мав рекордні темпи приросту МТП – 9.3%, а в абсолютному виразі майже зрівнялася з Центральною / Східною Європою (120.4 млн проти 121.1 млн). Майже 67% МТП регіону прийшлося на Північну Америку. Друга країна за світовим рейтингом 2014 року за кількістю МТП – США (74.8 млн прибуттів, 62% субрегіональних прибуттів) продемонструвала темп приросту МТП у 6.2 %. У період 2013-2014 рр. вибухове зростання кількості МТП було у Мексики (20.5%) або майже 5 млн прибуттів. Приплив іноземних туристів до Канади зріс на 2.9%.

Карибський субрегіон у 2014 р. посідав 9 місце серед 14 субрегіонів світу (22.4 млн МТП, ринкова частка - 2.0%). Темп приросту кількості МТП 2013-2014 рр. до Карибського субрегіону у 6.2% забезпечили не тільки країни - субрегіональні лідери, такі як Домініканська Республіка (9.6%), Пуерто-Ріко (1.4%) і Куба (5.0%), Багамські острови (4.2%) – разом 696 тис. прибуттів, а й малі країни субрегіону, такі як острови Теркс і Кайкос (49.9%), Монсеррат (22.2%), Гренада (14.7%), Гаїті і Кайманові острови (10.8%), Аруба (9.5%), Сент-Кітс і Невіс (7.0%).

Субрегіон Центральна Америка у 2014 р. був найменшим серед субрегіонів світу за кількістю МТП (9.6 млн прибуттів, світова ринкова частка - 0.8%). Темп приросту МТП у 2013-2014 рр. складав 5.6%. Значний внесок у темп приросту МТП субрегіону внесли такі країни, як Гватемала (9.3%), Беліз (9.2%), Нікарагуа (8.2%), Панама (5.2%), Ель Сальвадор (4.9 %).

До субрегіону Північна Америка у 2014 р. прибуло 28.6 млн іноземних туристів, світова ринкова частка - 2.5 %. Субрегіональну кількість МТП у 2014 р. можна порівняти з кількістю МТП таких країн як Росія (29.8 млн прибуттів), Гонконг (27.8 млн), Мексика (29.1 млн). Темп приросту кількості МТП складав у 2013-14 рр. 5.4 %. Такий приріст кількості МТП в субрегіон забезпечили такі країни, як Еквадор (14.1 %), Аргентина (13.1%), Колумбія (12.1%), Болівія (9.2%), Парагвай (6.4%), Бразилія (10.6%), Чилі (2.7%), Перу (1.6%).

Темпи зростання МТП в регіон Африка у 2013-2014 рр. дещо уповільнились (2.4 %), що еквівалентно збільшенню прибуттів на 1.3 млн, хоча середньорічні темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів в період 2005-2015 рр. залишались достатньо високими - 5.4%. В абсолютному виразі в регіон прибуло 55.7 млн іноземних туристів, що відповідає 4.9% світового ринку МТП.

До субрегіону Північна Африка у 2014 р. в'їхало 19.8 млн іноземних туристів, що еквівалентно 1.7 % світового ринку МТП. Темпи приросту МТП за період 2013-2014 рр. до Марокко зросли на 2.4%, а до Алжиру і Тунісу МТП знизилась на 15.8% та 3.2 % відповідно.

Субрегіон Субсахарська Африка включає за сучасним політичним поділом 49 країн. У 2014 р. цей субрегіон відвідало 35.9 млн іноземних туристів, що еквівалентно 3.2% світових МТП.

В період 2013-2014 рр. з провідних країн – реципієнтів іноземних туристів субрегіону позитивний темп приросту МТП мали: Гана (10.0%), Руанда (7.2%), Уганда (5.0%), Танзанія (4.7%), Маврикій (4.6%), Зімбабве (2.6%), Південно- Африканська Республіка (0.1%). Зниження темпів приросту МТП в цей період спостерігалось в Сенегалі (- 21.3%), Кенії (- 12.1%), Мозамбіку (-11.9%).

По деяких з провідних країн – реципієнтів іноземних туристів субрегіону відсутні статистичні дані по МТП за 2014 р., наприклад по Ботсвані, Намібії і Камеруні. Спираючись на дані МТП за період 2012-2013 рр., можна дійти висновку про наявність зростання МТП з темпами приросту в Камеруні (11.6%) і Намібії (10.0%) і падіння МТП на 4.3% у Ботсвані.

Серед інших країн субрегіону найбільші темпи приросту МТП у 2013-2014 рр. спостерігався у Кот Д'Івуарі -23.9 % та Мадагаскарі (13.2 %), найбільші темпи падіння МТП – у Сьєра-Леоне (-46.2 %) і Анголі (-8,4).

Кількість МТП в регіоні Близький Схід у 2014 р. склала 4.5% світового МТП (51 млн прибуттів), що на 5.4 % більше, ніж у 2013 р. Це свідчить про відновлення в'їзного туризму в регіоні після дворічного падіння кількості МТП у 2011-2012 рр. на 5.3 % і на 3.1 % у 2012-2013 рр. Цьому відновленню в значній мірі сприяло зростання МТП за період 2013-2014 рр. Бахреїні на 1.3 млн (14.1 %), Саудівській Аравії на 1.7 млн (12.8%), Омані на 0.13 млн (9.1%), Катарі на 0.2 млн (8.2%), Лівані на 0.09 млн (6.3%), Єгипті на 0.45 млн (5.0%) і Йорданії на 0.05 млн (1.1 %).

Значна більшість міжнародних туристичних подорожей здійснюються туристами в регіонах світу, де вони мешкають. У 2014 р. приблизно чотири з п'яти МТП здійснюються в межах одного регіону. Виїзні ринки міжнародного туризму в значній мірі переважно концентрувалися в розвинутих економіках регіонів Європа, Америка і АТР. Однак завдяки зростанню доходів населення в багатьох країнах з ринковою економікою що розвивається у всіх регіонах світу, виїзні ринки міжнародного туризму цих країн продемонстрували в останні роки швидке зростання. Європа поки що залишається найкрупнішим ринком міжнародного туризму за кількістю міжнародних туристичних відправлень (МТВ) (575.0 млн МТВ або 50.8 % світового ринку), далі йдуть АТР (267.9 млн або 23.7 %), Америка (189.2 млн або 16.7 %), Близький Схід (37.0 млн або 2.9%) і Африка (30.4 млн або 2.7 %).

Серед провідних країн світу за кількістю МТВ у 2014 р. були: Гонконг (84.5 млн МТВ), Німеччина (83.0 млн.МТВ), США (68.3 млн МТВ), Велика Британія (60.1 млн МТВ), Польща (56.0 млн МТВ), Росія (45.9 млн МТВ), Канада (35.5 млн МТВ), Італія (28.5 млн МТВ), Франція (28.2 млн МТВ), Україна (22.4 млн МТВ) [6].

За прогнозами UNWTO, кількість МТП у світі зростатиме у середньому за рік за період 2010-2030 рр. на 3.3%. Однак з плином часу середньорічні темпи приросту МТП значно уповільнюватимуться, з 3.8 % у 2010-2020 рр. до 2.9% у 2020-2030 рр. В абсолютному вимірі світовий показник МТП щорічно зростатиме на 43 млн прибуттів у порівнянні із щорічним зростанням у період 1995-2010 рр. на 28 млн. Згідно з прогнозованими темпами приросту, світові МТП збільшаться до 1.4 млрд прибуттів у 2020 р. і до 1.8 млрд прибуттів у 2030 р.

МТП в економіки, що розвиваються, Азії, Латинської Америки Центральної і Східної Європи, Східної Середземноморської Європи, Близького Сходу і Африки зростатимуть із щорічними темпами приросту 4.4%, в той час як МТП до розви-

нутих економік зростатимуть щорічно на 2.2 %. Очікується, що МТП до ринкових економік, що розвиваються, перевищать МТП до розвинених економік до 2020 р. У 2030 р. 57% МТП здійснюватимуться до економік, що розвиваються (30% у 1980 р.) і 43% МТП – до розвинених економік (70% у 1980 р.).

Найбільший щорічний приріст МТП серед регіонів спостерігатиметься в АТР (4.9%), де кількість МТП у 2030 р. становитиме 535 млн прибуттів. Очікуватиметься, що Близький Схід і Африка збільшать свої МТП з 61 млн до 149 млн прибуттів, і з 50 млн до 134 млн прибуттів. Європа (з 475 млн до 744 млн МТП) і Америка (з 150 млн до 248 млн МТП) зростатимуть повільніше.

Завдяки швидкому зростанню регіональних МТП, світові ринкові частки АТР (до 30% у 2030 р. з 22% у 2010 р.), Близького Сходу (до 8% з 6%) і Африки (до 7% з 5%) зростатимуть. В результаті світові ринкові частки Європи і Америки знижуватимуться до 41% і 14% відповідно, що означає поступову втрату провідної ролі цих регіонів у міжнародному туризмі.

Висновки.

1. Сьогодні туризм є однією з найбільших та динамічних галузей світової економіки. У 2014 р. його частка з урахуванням кумулятивного ефекту у світовому ВВП становила 9.8 %, у світовій зайнятості – 9.4 %, 6% світового експорту товарів і послуг, 30% світового експорту послуг. За даними Всесвітньої Організації Туризму (UNWTO), число міжнародних туристичних поїздок досягло 1133 млн, а надходження від туризму становили 1245 млрд доларів США.

2. Світовий показник міжнародних туристичних прибуттів у 2014 р. досяг рекордної кількості 1133млн, що на 46 млн більше, ніж у 2013 р. Середньорічний темп приросту цього показника у період 2005-2014 рр. досяг 3.8 %.

3. Європа у період 2005-2014 рр. залишалась найпривабливішим регіоном світу для міжнародних туристів. (51.4% світового ринку міжнародного туризму у 2014 р.). Серед європейських субрегіонів найбільші темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів у період 2013-2014 рр. продемонстрували Південна / Середземноморська Європа (6.9 %) і Північна Європа (5.8%).

4. Азія і Тихоокеанський регіон (АТР) залишались упродовж останніх 10 років привабливими регіонами для міжнародного туризму (23.2 % світового ринку МТП у 2014 р.), але такими, що у період 2005-2014 рр. розвивались удвічі більш високими середньорічними темпами зростання, ніж Європа (6.1 % проти 2.8 %). Хоча АТР за кількістю МТП ще поступається Європі (у 2.2 раза у 2014 р.), окремі субрегіони АТР, такі як Північно-Східна Азія і Південно-Східна Азія разом уже можуть скласти конкуренцію найпривабливішому європейському субрегіону з міжнародного туризму – Південній / Середземноморській Європі (їх ринкова частка у 2014 р. складала 20.5 % проти 19.0 %).

5. Америка як регіон міжнародного туризму теж динамічно розвивається. У 2013-2014 рр. цей регіон мав найбільші темпи приросту МТП серед інших регіонів світу (8.1 %) проти 2.7% (Європа) і 5.4% (АТР). Регіон збільшив у 2014 р. свою частку у світовому ринку МТП на 0.8% до 16%.

6. Темпи зростання МТП в регіоні Африка у 2013-2014 рр. дещо уповільнились (2.4 %), що еквівалентно збільшенню прибуттів на 1.3 млн, хоча середньорічні темпи зростання міжнародних туристичних прибуттів у період 2005-2015 рр. залишались досить високими -5.4%. В абсолютному виразі в регіон прибуло 55.7 млн іноземних туристів, що відповідає 4.9% світового ринку МТП.

7. Кількість МТП в регіоні Близький Схід у 2014 р. склала 4.5% світового МТП (51 млн прибуттів), що на 5.4 % більше, ніж у 2013 р. Це свідчить про відновлення в'їзного туризму в регіоні після дворічного падіння кількості МТП у 2011-2012 рр. на 5.3 % і на 3.1 % у 2012-2013 рр .

8. Значна більшість міжнародних туристичних подорожей здійснюється туристами в регіонах світу, де вони мешкають. У 2014 р. приблизно чотири з п'яти МТП здійснюються в межах одного регіону. Європа поки що залишається найкрупнішим ринком міжнародного туризму за кількістю міжнародних туристичних відправлень (МТВ) (575.0 млн МТВ або 50.8 % світового ринку), далі йдуть АТР (267.9 млн або 23.7 %), Америка (189.2 млн або 16.7 %), Близький Схід (37.0 млн або 2.9%) і Африка (30.4 млн або 2.7 %).

9. За прогнозами UNWTO найбільший щорічний приріст МТП серед регіонів спостерігатиметься в АТР (4.9%), де кількість МТП у 2030 р. становитиме 535 млн прибуттів. Очікуватиметься, що Близький Схід і Африка збільшать свої МТП з 61 млн до 149 млн прибуттів, і з 50 млн до 134 млн прибуттів. Європа (з 475 млн до 744 млн МТП) і Америка (з 150 млн до 248 млн МТП) зростатимуть повільніше. Завдяки швидкому зростанню регіональних МТП, зростатимуть світові ринкові частки АТР (до 30% у 2030 р. з 22% у 2010 р.), Близького Сходу (до 8% з 6%) і Африки (до 7% з 5%). В результаті світові ринкові частки Європи і Америки знижуватимуться до 41% і 14% відповідно, що означає поступову втрату провідної ролі цих регіонів у міжнародному туризмі

ЛІТЕРАТУРА

1. UNWTO Tourism Highlights. 2015 Edition. – Madrid: UNWTO, 2015. – 16 p.
2. Travel & Tourism. Economic Impact 2015. World – London.: WTTC, 2016. – 20 p.
3. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні: Навчальний посібник. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008р. – 180 с.
4. International Recommendation for Tourism Statistics 2008.-New York.:United Nations, UNWTO, 2010. – 134 p.
5. Александрова А.Ю. Международный туризм. Учебник. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 470 с.
6. Мировой Атлас Данных. Ключевые показатели туризма. Международный туризм, число прибытий. Режим доступ на: <http://www.knoema.ru> 15.06.2016.

REFERENCES

1. UNWTO Tourism Highlights. 2015 Edition. – Madrid.: UNWTO, 2015. – 16 p.
2. Travel & Tourism. Economic Impact 2015. World – London.: WTTC, 2016.-20 p.
3. Gontarjevska L.I. Runok tyristih nux poslug v Ukraini: Navhalni posibnik. – Doneck: Sxidniy vidavnihiy dim, 2008r. – 180 s.
4. International Recommendation for Tourism Statistics 2008.-New York.:United Nations, UNWTO, 2010. – 134 p.
5. Aleksandrova A.W. Megdunarodniy tyrizm. Yhebnik. – M.: Aspekt Press, 2002. – 470 s.
6. Mirovoy Atlas Dannix. Kluhevi pokazateli tyrizma. Megdunarodniy turizm, hislo pribitiiy. Regim dostupu na : <http://www.knoema.ru> 15.06.2016.